

Posudek vedoucího bakalářské práce

Valentýna Švehlová: Proměny zobrazení démonů v umění a jejich dnešní využívání

Bakalářská práce se zabývá otázkou zobrazování démonů v tradici výtvarného umění a taktéž v současné populární (vizuální) kultuře a tyto oblasti se pokouší zčásti komparovat a zjišťovat návaznosti, vlivy i výraznější přeryvy a změny. Jako dílčí exemplum pro zevrubnější analýzu je zvoleno několik příkladů vizuálních reprezentací vztahujících se doslova nebo částečně k Apokalypse sv. Jana. Základní otázkou zůstává, co to vlastně je „démon“ – tento termín má mnoho různorodých možností užití. Právě sledování a komentování multiplicity ve využívání „démonických“ významů, podob, variant představuje jedno z hlavních poselství bakalářské práce. Řecké slovo daimon – tedy jakýsi prostředník mezi světem bohů a lidmi – odpovídá do značné míry latinskému výrazu genius a při srovnání obecného využívání těchto termínů vynikne ještě více ambivalentnost, proměnlivost, nejednoznačnost samotného „démona“. Obecně řečeno jde o zprostředkující element bez vlastní vůle (něco jako „médium“ – to ovšem zacházím mimo vlastní téma bakalářské práce).

Autorka se pokouší doložit proměnlivost v historii a různorodých konceptech zobrazování démonů na vybraných, dílčích příkladech, které ale mají fungovat jako ukázky velmi rozdílného pojetí (přinejmenším z formového hlediska), mají sloužit jako „pars pro toto“, demonstrující zároveň dějinné a ideové zlomy, s nimiž zobrazení démonů souzní. Nejvíce se zaměřuje na období středověku a tehdejší sice zdánlivě jasně vymezené, ale při bližším pohledu taktéž poněkud rozrůzněné pojetí démonů (např. určitý rozdíl mezi monstrózní deformací jako mementem a groteskním rozptýlením). Vhodně také upozorňuje na to, že již od renesance dochází k částečnému zvnitřnění démona, neboť tehdy mnohdy funguje jako alegorie lidských hříchů apod. a nejen jako zviditelnění vnějšího zla (tím se ovšem renesanční pojetí trošičku vrací i k některým antickým koncepcím, kdy se hodně uvažovalo o osobním, vnitřním démonovi). Z dalších období se autorka zaměřila na proměny koncepcí a zobrazování démona či démonického v romantismu a surrealismu (v romantismu mnohdy paradoxně dochází k zobrazení démonického skrze jeho jakousi

neviditelnost v obraze – jsou zde spíše stopy démonického než viditelná přítomnost apod.). V analytické části práce autorka zevrubně komentuje a komparuje několik příkladů vizualizací Apokalypsy a zde se nejvíce dostává ke slovu posun od výtvarné tradice k současné popkultuře.

Celkově práci považuji za poměrně zdařilý, na konkrétních případech rozpracovaný komentář naznačené různorodosti ve využívání „démona“ v obraze, s důrazem na určité klíčové přelomy a posuny mezi tradicí a současností (příčemž je otázka, jestli si dnes tento fenomén zachovává takovou míru ambivalence, jako měl např. v antice či v romantismu). V bakalářské práci se vyskytují dílčí nepřesnosti (např. na s. 18 se praví, že Dantově Božské komedii předcházelo období renesance; na s. 13 se píše o konečném soudu, i když ustálený termín je poslední soud apod.). Některé části práce by bylo dobré rozvést – např. Sokrates a daimonion apod.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení „velmi dobře“ (tedy „2“).

Václav Hájek